

Dama s

Susret sa

Leonardom da Vincijem

MAJK RESNIK

hermelinom

Dama s hermelinom

Susret sa Leonardom da Vinčijem

MAJK RESNIK

Prevela Gordana Fiket-Đurković

Kerol, kao i uvek, i Džeki Čing

Sadržaj

Predgovor	IX
1. Prospero	1
2. Aristotel	7
3. Makijaveli	12
4. Melodi	19
5. Mario	26
6. Portret	34
7. Milano	42
8. Boja	51
9. Pokret	57
10. Vera	64
11. Tehnika	71
12. Izumi	77
13. Žrtva	85
14. Matematika	92
15. Čarolija	98
16. Levoruki	106
17. Filozofi	113
18. Dama s mačkom	121
19. Dama s vanzemaljcem	126
20. Dama s hermelinom	131
21. Otisak prsta	136

22. Dama sa osmehom	141
Život i umetnost Leonarda da Vinčija	143
Vremeplov kroz Leonardov život	147
Preporuka čitaocima	151

Predgovor

Priča se da se Leonardo da Vinči jednog dana probudio iz dremeža, otvorio oči i video da ostatak sveta i dalje sneva.

Kao nezakonitom detetu, nije mu bilo dozvoljeno da uči latinski ili grčki, jezike umetnosti i učenosti u petnaestom veku. Nije mu bilo dopušteno da se bavi pravnom niti medicinskom profesijom. Mnoga su mu vrata bila zatvorena – te je tako, jednostavno, iznašao nova.

Postao je, zajedno sa Mikelandelom i Rafaelom, jedan od trojice najčešće pominjanih slikara svog doba i naslikao je najpoznatiju sliku u istoriji – *Mona Lizu*. Čak i danas, skoro pet stotina godina nakon njegove smrti, smatra se jednim od šestorice najvećih umetnika koje je izrodila zapadna civilizacija.

No, bez obzira na poštovanje prema njegovoj umetnosti, Leonardo je bio mnogo više od pukog slikara.

Njegove opsežne sveske ukazuju na činjenicu da je posedovao temeljno znanje o ljudskoj anatomiji, barem delimično savladanoj seciranjem leševa. Njegovo poznavanje ptica i nekih domaćih životinja je bilo podjednako zadivljujuće.

DAMA S HERMELINOM

Prvi ga je primetio Ludovik Sforca, koji mu je bio pokrovitelj u vreme u kojem se odigrava ova priča, kad je pravio nacрте pokretnih (pontonskih) mostova za Sforcinu vojsku, koji su bili nezamislivi pre Leonarda.

Dizajnirao je padobran i strašnu ratnu mašineriju za razaranje. (Britanska vojska je, kao eksperiment, napravila padobran zasnovan na Leonardovim crtežima nekih četiri stotine šezdeset i pet godina nakon što je napravio nacrt, i on je zaista funkcionisao.) Planirao je da napravi ogromnog bronzanog konja, najvećeg ikada viđenog, pa je načinio model od gline. Sforca je, međutim, umesto za izgradnju konja, odlučio da bronzu iskoristi za proizvodnju topova, tako da ova Leonardova zamisao nikad nije sprovedena u delo.

Sve do smrti, pokušavao je da osmisli način na koji će ljudi moći da lete. U tome, podrazumeva se, nikada nije uspeo, ali neki od njegovih nacрта ukazuju na to da je imao nameru da primeni principe održavanja tzv. letelice u vazduhu.

Da ne zaboravimo da pomenemo da je pored navedenog i divno pevao, plesao sa gracioznošću mačke i svirao nekoliko muzičkih instrumenata.

Živeo je u doba renesanse, a kada ljudi govore o „renesansnom čoveku“, zapravo svesno ili nesvesno misle na Leonarda, koji predstavlja sve što se pod ovim terminom podrazumeva. Ako je i posedovao neku manu, onda su to bili mnogi nezavršeni projekti koje je ostavio za sobom. Toliko ga je interesovalo raznolikih stvari da mu je bilo prilično teško da se usredsredi na jedan jedini projekat u datom vremenskom intervalu. (Koliko mu je to predstavljalo problem? Mikelandelo je, na primer, oslikao čitav strop Sikstinske kapele za kraće vreme nego što je Leonardu bilo potrebno da naslika *Mona Lizu*.)

Ova knjiga se bavi stvaranjem tvorevine koju je Izabela d'Este – jedna od najpoznatijih žena-mecena i kolekcionara svih vremena – nazvala „pr-

PREDGOVOR

vom modernom slikom u istoriji”, nastankom slike poznate pod imenom *Dama s hermelinom*.

Zašto sam baš nju odabrao? Upravo zato što je Leonardo bio slikar naturalista, a ne impresionista. On je slikao ono što je video – a ta mala životinja meni jednostavno ne liči na hermelina.

Po profesiji sam pisac naučne fantastike, i smatrao sam da je naučna fantastika savršeno sredstvo da se izmešaju činjenice s maštom, i time iznađe odgovor koji objašnjava misteriju slike *Dama s hermelinom*.

Bilo je zabavno družiti se s Leonardom dok sam pisao ovu knjigu.

*M*rzim ovog mačka, pomislio je nervozno Leonardo.

Mačak, bezbedan u krilu svoje vlasnice, pridiže pogled i uputi ga umetniku, darujući ga onim samozadovoljnim iscerenim osmehom.

„Ponovo se pomerio”, reče Leonardo. „Molim vas, pokušajte da ga primirite. Svojim vrppljenjem neprestano menja položaj vašeg rukava.”

„Ti si moje srculence, zar ne, Prospero?” Mlada žena je milovala mačja leđa dugačkim i vretenastim prstima. Životinja se proteгла i počela je da prede.

Mislio sam da je moj pokrovitelj vaše srculence, pomislio je Leonardo. *Ako nije, zašto sam protraćio čitavih godinu dana radeći na ovom portretu?*

Glasno je rekao: „Da li ste posve sigurni da želite da Prospero bude na slici? Još ima vremena da ga uklonimo.”

„Neću ni da čujem za to”, prasnula je mlada žena. „Ludvik vam je naložio da me naslikate. Dakle, slikajte!”

Ludvik Sforca je vojvoda milanski, i poznajem ga duže od tebe, pomislio je Leonardo. *Zapravo, pozajmljuje mi novac duže nego što tebe poznaje, a to*

DAMA S HERMELINOM

je i razlog što traćim vreme sa ovim portretom dok me druge oćaravajuće stvari prosto mame.

Podrazumeva se da sve ovo nije izrekao naglas. Nije pametno zboriti o vojvodinoj škrtosti, a ponajmanje njegovoj ljubavnici, ćak i onda kada je on nećiji pokrovitelj i kada ga preklinje da mu se osmisli ogromna mašinerija za rat i sveopšte razaranje. Odmah bi otrćala do Sforce i prenela mu sve što bi Leonardo rekao, a, pre ili kasnije, ćak bi i Sforca došao do zaključka da je mnogo jednostavnije i, svakako, jeftinije da Leonarda preda inkviziciji nego da mu plaća.

Međutim, ova praznoglava devojka i njen maćak traćili su njegovo dragoceno vreme, a to ga je ljutilo. Svaki put kad bi se maćak pomerio, to bi koštalo pedantnog Leonarda dodatnih sat vremena rada, a to je bio još jedan ćas oduzet od rada na sveskama ili eksperimentima. Nadohvat ruke mu je bila izgradnja sprave koja bi mogla da leti; taj osećaj dopirao mu je do koštane srži – tri, ćetiri, najduće pet neisprekidanih noći i on bi je osmislio.

Kako je mogao da se usredsredi na to kad je, takoreći, svaki dan morao da provodi sa Sesilijom Galerani koja se, primetio je, ponovo pomerila dok je milovala maćka? Tu su bile i poruke koje mu je dostavljao lićno Sforca: Da li je gotovo? Kako napreduje? Koliko je još vremena potrebno da se dovrši slika? Zašto već nije završena?

Leonardo je znao istinski razlog Sforcine nestrpljivosti. *Il Moro* i *Mavar*, kako su vojvodu zvali – nestrpljivo je potraživao onu ratnu mašineriju. Svejedno što jeste bio neustrašiv u boju, nije imao hrabrosti da kaže Sesiliji da mu je ratna mašinerija bila važnija od privođenja kraju njenog portreta. Tako da je samo nastavio da gundā.

Neprekidno.

„Predlažem da završimo za danas”, rekao je Leonardo. „Nestaje svetlosti.”

„Tek je sredina podneva”, odgovorila je Sesilija. „Imaćete dovoljno svetlosti još najmanje dva sata.”

Leonardo je uzdahnuo. Mogao je da smisli priču o produženim senkama, ali ona bi to prozrela s lakoćom, kao što je on mogao da prozre kroz kakvu god senku.

„Kako vam drago”, rekao je.

Međutim, Prospero je iznenada iskočio iz njenog naručja pravo na pod.

„Traži da...”, izgovorila je Sesilija dok je mačak išao ka vratima.

„Da, znam”, odgovorio je Leonardo. Okrenuo se ka Sesilijinoj služavki, koja je sve vreme strpljivo stajala u ćošku. „Molim vas, pustite ga da izađe.”

Služavka je otvorila vrata te je mačak izleteo na ulicu. Prvi put kada se to dogodilo, Leonardo se ponadao da će to biti i poslednji put da bilo ko od njih ponovo vidi tog mačora, ali se udaljio tek desetinu centimetara od vrata.

Sesilija se pridigla. „Pretpostavljam da možemo da privedemo kraju današnju seansu”, rekla je. „Želela sam da nastavite s radom jer Ludvik sutra ujutro putuje u Napulj, a ja ću krenuti s njim. Dakle, nećete imati prilike da radite na mom portretu skoro čitave tri nedelje.”

„Posve sam potišten”, odgovorio je Leonardo. Nečujno je dodao: *Hvala ti, bože.*

„Pokušajte da odagnate dosadu dok sam odsutna”, reče Sesilija.

„Neće biti lako, ali učiniću sve da ne zapadnem u to stanje”, obećao je Leonardo.

DAMA S HERMELINOM

„Do viđenja, onda”, rekla je i izašla za svojom služavkom.

Leonardo je prišao jednom od prozora i posmatrao služavku kako pridiže mačka, stavlja ga pod pazuh i pomera se u stranu da Sesilija uđe i smesti se u nosiljku koju joj je obezbedio Sforca. Dvojica kršnih momaka, koji su dotad stajali kraj nosiljke, pridigoše je i poneše niz ulicu. Leonardo je odahnuo s olakšanjem, odšetao do hrpe svezaka, uzeo jednu sa vrha, otvorio je i počeo da proučava crteže koje je nacrtao prethodne noći.

Mora da postoji način da se čovek pridigne u vazduh. Bio je na pravom putu da to otkrije, ali nešto je tu nedostajalo, nešto što mu se ceri pravo u lice. Ali, šta? Ruke i gornji deo tela moraju da budu slobodni da se prilagode okretima, stopala se moraju držati pribijena jedno uz drugo i biti ispružena pozadi. Ptice imaju šuplje kosti, ali ne i ljudi; svejedno je bio svedok prizoru orlova koji su leteli sa svojom lovinom u kandžama, što je uveliko doprinosilo povećanju njihove težine, a opet su bili sposobni da lete.

Spustio je svesku i otvorio drugu, onu s velikim brojem nacрта mišićnog sistema ljudskog tela. Da li se odgovor nalazio ovde? Okretao je stranu za stranom, gundao, a potom sklonio svesku u stranu.

Uzeo je u ruke šakohvat svojih svezaka i zaludno ih je prelistavao u potrazi za nečim što bi moglo da mu pokrene maštu i doprinese rešavanju tog poslednjeg koraka. To je bio jedan od njegovih starih trikova – postavi pitanje svom mozgu, a onda mu skreni pažnju na neke druge stvari dok potajno radi na tome, sve dok najzad ne iznađe kakvo-takvo rešenje.

Leonardo je i naredna dva sata proveo iščitavajući knjige i proučavajući beleške o astronomiji, geografiji, matematici, filozofiji, religiji i pomorskim ratovima. Ispitivao je izume koje je osmislio na papiru, menjajući poneki detalj, tu i tamo.

Osetio je glad. Njegov sluga je otišao u Rim na sahranu jednog člana familije, a svojim pomoćnicima, koji su obično živeli s njim, dao je odmor jer nije imao snage da se izbori s neredom koji su pravili. Odlučio je da sam sebi pripremi obrok. Nije bio posve siguran šta bi mogao da spremi za jelo, u svakom slučaju će biti nešto novo, nešto što nikad ranije nije bilo spravljeno ili isprobano. Možda će se iz toga izroditi nešto što će biti predmet novog istraživanja.

Pridigao se, uredno sredio sveske, bacio još jedan pogled na Sesilijin portret i zapitao se gde su njegovi pomoćnici ostavili hranu. Ili barem ono što je od nje ostalo, ako je ostalo. Nažalost, morao je da prihvati činjenicu da on ne bi primetio razliku između sveže hrane i one bajate, tako da je odlučio da ode do bakalnice i kupi nešto što će pripremiti.

Sat vremena kasnije, vratio se kući. Ruke su mu bile ispunjene junetinom, svinjetinom, ribom, povrćem i voćem. Nije mogao doći ni do najbanalnije ideje o tome koliko će čega iskoristiti pri kuvanju, a nije znao čak ni to kako će sve izvesti, da li treba da kuva ili mesi – ali to je čitav proces činilo zanimljivim. Spravljanje neke tamo puke večere bilo bi smrtno dosadno, ali jedva je čekao da započne sa eksperimentisanjem.

Otvorio je vrata svoje kuće i odneo bakaluk u kuhinju, a zatim se vratio da ih zatvori. Raspoređivao je hranu u uredne gomile kad je začuo nekakvo čangrljanje iz pravca ateljea. Pratio je zvuke i uočio da je gomila njegovih svezaka bila bačena na patos.

Vetar ☒ Ne, naravno da nije. Vetar ne duva u kući.

Mora da je nezgrapno poslaga sveske. Moraće da bude pažljiviji ubuduće. Pomno je pogledao da se slučajno neka sveska nije zaturila – a onda je ugledao majušni otisak šape. Potom još jedan, i još jedan.

DAMA S HERMELINOM

„Zar se nikada neću otarasiti tog mačora”, promrmljao je. „Zar nije dovoljno što mi udvostručava vreme koje provodim slikajući portret? Zar se sada oseća dovoljno slobodnim da zaokupi moj prostor i bez prisustva svoje gazdarice?”

Otisci šapa su vodili do stolice u uglu sobe.

„Dobro, de”, rekao je Leonardo približavajući se stolici. „Izađi, Prospero. Vreme je da kreneš kući, gde ti je i mesto.”

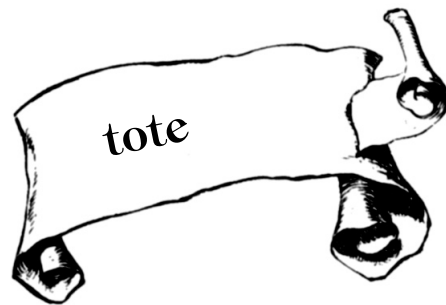
Nije se čuo nikakav zvuk.

„Gubim strpljenje, mačko”, rekao je strogo. „Pokaži se.”

Još uvek ništa.

Leonardo je zgrabio stolicu i povukao je ka sebi. „Upozorio sam te, mačko”, rekao je. „Budi zahvalan što pripadaš ljubavnici mog pokrovitelja, te ne mogu tek tako da te izbacim na ulicu. Gde si...?”

Leonardo se iznenada ukopao u mestu, sa divljenjem proučavajući ono što je otkrio kada je pomerio stolicu. Prošao je skoro čitav minut pre nego što je progovorio. „Dragi bože”, prošaptao je. „Šta si ti?”

Majušno stvorenje je posmatralo Leonarda. Imalo je četiri noge, ali, dok je bilo onako šćućureno, umetnik je mogao da vidi da su bile spojene na pogrešnim mestima. U prvi mah je pomislio da je životinja osakaćena, ali je tada načinila nekoliko gracioznih koraka ka njemu i on shvati da je bila neobično građena.

Oči su joj bile narandžaste, sa tamnim horizontalnim prorezima. Uši su joj se našiljile kao u kakvog malenog psa kad joj se obratio. Nos joj je bio samo vertikalni prorez na kraju kratke njuške. Njena usta su se činila izražajnim kao u čoveka. Mada je sada bila sve samo ne nepokretna, Leonardo je osetio da je mogla da se nasmeši ili da napući usne, ili uradi bilo šta drugo, što nijedna životinja koju je video nije bila kadra da učini.

Sve je ovo umetnik uočio i shvatio u prvih nekoliko sekundi. Tada se pomerio u stranu i ponovo počeo da proučava majušnu životinju. Krzno joj je bilo izrazito plave boje, a, koliko je njemu bilo poznato, u ovom delu kraljevstva nije postojalo ništa ni nalik ovoj plavoj životinji.

DAMA S HERMELINOM

„Ne pomeraj se”, rekao je, pokušavajući da obuzda uzbuđenje koje je prštalo iz njegovog glasa. „Samo stoj mirno.”

Pošao je ka vratima, a zatim ih je veoma pažljivo, bez ikakvih naglih pokreta, zatvorio. I dalje se krećući pažljivo, kao po jajima, da ne prepadne ili uplaši životinju, odšetao je do obližnje police za knjige, odakle je počeo da izvlači tomove o životinjama i prirodi. Jednu po jednu je ispregledao u potrazi za nekim pokazateljem koji bi mu pomogao da otkrije šta je to tačno stajalo u uglu njegove sobe i radoznalo ga posmatralo.

„Šta si ti?” Leonardo je ponovio, ne našavši nikakav koristan trag ni u poslednjem priručniku koji je pregledao. Posve je zaboravio na Sesilijin portret, na letećeg čoveka i svoju ratnu mašineriju. Sva njegova pažnja bila je zaokupljena ovom majušnom, plavom životinjom.

Napokon je upitao, kao da je životinja mogla da mu odgovori: „Da li si gladna?”

Maleno stvorenje je zurilo u njega, očigledno nimalo zastrašeno. Svejedno, niti mu je prilazilo, niti se povlačilo od njega.

„Hajde, da vidimo šta imam za tebe”, rekao je Leonardo i odšetao do kuhinje, vraćajući se sa čitavom gomilom hrane. „Kad bi otvorila usta, mogao bih da vidim da li imaš očnjake, te bih tako znao da li si mesožder ili biljojed.”

Usta životinjice su ostala zatvorena.

„Dakle”, nastavio je Leonardo, „pretpostavljam da bi sama trebalo da odlučiš šta želiš da jedeš.” Nežno se nagnuo ka podu, usporeno se krećući da ne bi preplašio životinju. „Hajde, živuljak”, rekao je umilno, „dođi i jedi.”

Stvorenje ga je radoznalo posmatralo, ali nije načinilo nijedan pokret ka njemu.

„Neću te povrediti, životinjo”, ponavljao je Leonardo. „Hajde, probaj da li ti ovo odgovara.” Pružio joj je parče ribe.

Stvorenje je načinilo oprezan korak prema njemu, a zatim i drugi. Leonardo je ostao nepokretan, izučavao je njegove pokrete u pokušaju da shvati kako je ono moglo tako graciozno da hoda sa svim tim zglobovima postavljenim na pogrešnim mestima. Najzad se nagnulo unapred, pomirisalo ribu, mrdnulo nosićem, za koji je Leonardo mogao da se zakune da ne može ni da se pomakne, a zatim je odgurnulo ribu iznenadnim zamahom prednje šape.

„Dobro, nisi mesožder – barem ne večeras. Probaj malo voća.”

Leonardo mu je pružio krušku. Živuljak ju je onjušio, a potom ju je zagrizao malenim, probnim ugrizom. Očigledno je da mu se svidelo ono što je probalo jer je zatim pristupilo drugom, većem ugrizu.

Umetnik je spustio krušku na pod, stavio još jednu kraj ove i polako se pridigao. Dok je životinja bila usredsređena na voćku, Leonardo je upalio nekoliko sveća i rasporedio ih po sobi, a onda se vratio polici za knjige i još jedared pokušao precizno da utvrdi kome je on to bio domaćin. Nakon što je prošlo dodatnih pola sata, još uvek nije imao predstavu o tome šta je bilo to stvorenje.

Uzeo je blok za skiciranje i počeo da crta malenu životinju, pažljivo dodajući zapažanja o poziciji zglobova, nedostatku očnjaka, pokretu ušiju kad je bila na oprezu.

Najzad je životinja, koja je jela sporo i delikatno, bila sita. Leonardo je pokušao da se priseti da li je zatvorio sve prozore, ali nije bilo mesta za brigu. Majušno stvorenje mu je prišlo, umiljavalo mu se oko noge poput mačke, a onda je zadovoljno leglo na njegovu cipelu.

Leonardo nikad nije imao kućnog ljubimca i nije bio posve siguran šta bi trebalo da radi, ali instinkt mu je govorio da treba da se sagne i pomi-

DAMA S HERMELINOM

luje njeno plavo krzno, a, nakon trenutka oklevanja, upravo je to i učinio. Životinja se promeškolljila od zadovoljstva da bi se zatim okrenula na leđa kako bi mogao da joj miluje stomačić.

„Dakle, maleni prijatelju”, rekao je umetnik, „ako planiraš da ostaneš, pretpostavljam da bi trebalo da ti podarim neko ime.” Razmislio je o mogućnostima da bi konačno proglasio: „Po svemu sudeći, više nikad neću imati kućnog ljubimca, tako da mogu i da ti dam najupečatljivije ime za koje znam. Zvaću te Aristotel, po znamenitom grčkom filozofu i naučniku.” Proturljao je uši životinjice. „Da li ti se dopada to ime, Aristotele?”

Aristotel se ponovo očeošao o njega, što je slikar prihvatio kao odobravanje.

Leonardo je naredna dva sata proveo u skiciranju malene životinje, prekidajući posao samo onda kad se setio da Aristotel ništa nije pio od kada se pojavio. Leonardo je spustio malenu posudu sa vodom na pod, a potom se vratio skiciranju.

Kad su sveće počele da tinjaju, pogledao je kroz prozor, ugledao pun mesec iznad glave i shvatio da nije radio ništa drugo do crtao Aristotela čitavo veče, u potpunosti zaboravljajući na spremanje večere.

„Ne može biti da si jedinstven predstavnik svoje vrste”, promumlao je. „Mora da si imao roditelje, mora da ličiš na bar jedno od njih. Sudeći po tome da me se ne bojiš, zaključujem da ti društvo ljudi nije strano. Zašto se ni u jednoj mojoj knjizi ne nalazi tvoj crtež ili opis? Odakle li dolaziš?” I nanovo: „Šta si ti?”

Aristotel je zurio u Leonarda kao da ga je očarao zvuk njegovog glasa.

Umetnik se nasmešio. „Da li se i ti pitaš šta sam ja?” Zevnuo je i protegnulo se. „Hajdmo na spavanje, a sutra ćemo se već pozabaviti tim problemom. Nadam se da ćeš ujutro i dalje biti ovde.”

Nije uopšte trebalo da brine oko toga. Dok je koračao prema spavaćoj sobi, Aristotel ga je pratio u stopu. Leonardo se svukao, a onda je nekoliko minuta proveo u skidanju mastila sa prstiju, kao što je činio svake večeri. Kada je najzad otišao do kreveta, ugledao je ispruženog Aristotela koji ga je čekao u podnožju postelje.

„Sasvim je očigledno da si nečiji ljubimac”, rekao je Leonardo penjući se na krevet. „Verovatno će već izjutra krenuti u potragu za tobom, pa ću morati da te vratim. Svejedno”, dodao je dok je pokušavao da pomiluje majušno stvorenje, „uživao sam u ovoj večeri. Ne toročes neprekidno kao Sesilija, niti se neprestano vrpoljiš kao Prospero. Aristotele, mislim da bih radije tebe slikao nego bilo koga od njih dvoje. Baš šteta što ćeš već sutra, najverovatnije, otići.”

Leonardo je bio majstor četkice, skiciranja i naučnih metoda... ali bio je loš prognostičar.

Makijaveli

Aristotel nije otišao sutradan ujutro, niti u popodnevnim časovima, kao ni dan nakon toga. Činilo se da je majušno stvorenje bilo posve zadovoljno u Leonardovom domu, a umetnik je najzad saznao koje voće rado jede, a koje ne želi ni da takne.

Kad god bi Leonardo seo ispred Sesilijinog portreta, Aristotel bi skočio u njegovo krilo, gde bi se zadovoljno smestio i u tom položaju mirno ostajao s Leonardom. Kad god bi umetnik otvarao neku od svojih svezaka, Aristotel je to shvatao kao pozivnicu da se prostre preko njenih strana.

Nedelju dana po Aristotelovom dolasku, Leonardo je spomenuo životinju čudnog izgleda svom poznaniku, podređenom službeniku vlade po imenu Nikolo Makijaveli. Kada je Makijaveli izrazio interesovanje da vidi Aristotela sopstvenim očima, Leonardo ga je pozvao da mu dođe u posetu i sledećeg jutra se niži državni službenik – maleni čovek sa tamnim, prodornim očima, punim usnama za koje se činilo da neprestano reže i kratko podšišane kose – pojavio na slikarevim vratima.

„Dobro, de”, rekao je Makijaveli. „Gde je ta neverovatna životinja čiju vrstu još uvek nisi uspeo da odrediš?”

„Biće da je u mom ateljeu”, rekao je Leonardo dok ga je sprovodio tamo.

Aristotel je čvrsto spavao na jednoj od polica sa knjigama. Kada su ova dvojica ušetali, otvorio je oči i zurio radoznavo u njih.

„Pridigni se da može da ti vidi noge”, rekao je Leonardo.

Aristotel se nije ni pomerio, tako da mu je Leonardo najzad prišao i provukao ruku ispod njegovog stomaka i nežno ga pridigao sve dok majušna životinja nije sasvim ustala.

„Nikada nisam video takve noge”, izjavio je Makijaveli.

Aristotel je nežno skočio na pod, odšetao do malene posude sa vodom koju mu je Leonardo ostavio i počeo da pije.

„Obrati pažnju kako usisava, više nalik konju nego psu ili mački koji lapću”, rekao je Leonardo.

Pošto je popio koliko mu je bilo potrebno, Aristotel je pažljivo skočio na sto gde je Leonardo položio svoje najnovije sveske, dvaput se promeškalo kao da češe leđa, a onda je seo i posmatrao dvojicu ljudi.

„Dakle, šta misliš o njemu, Nikolo?”

„Nikad nisam video nešto slično njemu”, priznao je Nikolo Makijaveli.

„Ni ja”, složio se Leonardo. „Načinio sam nekoliko crteža. Mislim da ću ga na kraju i naslikati, i na taj način ovekovečiti njegovu jedinstvenu boju.”

Makijaveli je prišao Aristotelu pomno ga proučavajući. Najzad se okrenuo ka Leonardu. „Zašto ga ne prodaš?”

„On mi je kućni ljubimac”, rekao je iznenađeno Leonardo.

„Svet je prepun stvari koje se mogu slikati”, nastavio je Makijaveli, „ali se čini da je ova životinja jedna i jedinstvena. Pomisli samo na cenu koju bi za nju mogao da dobiješ!”

DAMA S HERMELINOM

„To ne dolazi u obzir”, odgovorio je grubo Leonardo.

„Zaista”, pitao je Makijaveli, „zar mi nisi samo prošle nedelje rekao da ti Mavar već mesecima duguje novac i da se taj dug iz dana u dan povećava? Želiš da zadržiš ovu kuću i nastaviš da koristiš one papreno skupe nove boje i zanosiš se naokolo tim svojim izumima? Koliko dugo misliš da to možeš da činiš bez neophodnog novca? Ovo je savršena šansa da postaneš bogat jednim jedinim potezom.”

„Ne pripada meni”, rekao je Leonardo.

„Stvarno”, upitao je Makijaveli, „a čiji je?”

„Ne znam.”

„Da li je neko raspisao nagradu za pronalazača izgubljenog bića, kakvo god da je ovo stvorenje?”

„Nije.”

„Da li si čuo da neko traži izgubljenog kućnog ljubimca koji nije ni pas ni mačka?”

„Znaš da nisam.”

„Dakle, s obzirom na činjenicu da je životinja ovde, u tvojoj kući, a niko je ne traži, ona je po svemu sudeći tvoja i ti sa njom možeš da radiš šta ti je volja.” Zastao je. „Za mali procenat, čak, pristajem da se lično pozabavim tom prodajom.”

„Nije na prodaju.” Leonardo je pomislio na sav novac koji mu duguju i onaj koji on drugima duguje. „Barem za sada. Ne, sve dok ne budem u goroj situaciji od ove.”

„Grdno grešiš, prijatelju moj”, rekao je Makijaveli. „Mogućnosti koje ti se pružaju da promeniš život i svoju budućnost su retke i vremenski prilično udaljene, a kada ti se same nametnu moraš ih ugrabiti pre nego što iščeznu.”

„Zvučiš kao poslovni ljudi”, primetio je umetnik.

„Kao političar”, ispravio ga je Makijaveli. Odjednom se nasmešio. „Nisi ti jedini koji sve beleži u sveske, Leonardo da Vinči. I ja svake večeri zapisujem svoje misli.”

„Nekako mi se čini da u njima nema mnogo osvrta na umetnost”, rekao je Leonardo uzvraćajući mu osmeh.

„Nimalo”, složio se Makijaveli.

„Niti nauke.”

„E, tu grešiš, prijatelju moj. Smatram da se ljudsko ponašanje, a samim tim i politika, mogu secirati i analizirati kao i bilo koja druga naučna stvar.”

„Verovatno mogu.” Leonardo se nije udubljavao u značenje njegovih reči.

„Ne razumem te”, rekao je Makijaveli. „Osmišljavaš mašine koje će ubiti na hiljade neprijatelja, a opet se čini da te nimalo ne interesuje u čijem će posedu one biti.”

„Nemam želju da bilo koga ubijam”, rekao je Leonardo.

„Svejedno ih osmišljavaš.”

„Za njih sam bolje plaćen nego za svoju umetnost.”

„Ali, ti uopšte nisi plaćen”, podsetio ga je Makijaveli.

„Kad zapadnem u očajno stanje, Mavar mi daje nešto novca. Ako prestanem da radim na ratnoj mašineriji, prestaće da kaplje i to malo.”

„To je razlog više da zaposliš svoj mozak i iznađeš način da postaneš sledeći vojvoda.”

„Budi realan, Nikolo”, rekao je Leonardo. „Ja sam vanbračno dete. Ne mogu da se bavim lekarskom niti pravnom profesijom. Nije mi dozvoljeno da učim grčki ili latinski. Sforca će sigurno postati sledeći vojvoda Milana i sećaće ga se kad moje ime odavno bude zaboravljeno.”

DAMA S HERMELINOM

„Barem razmisli o mom predlogu da prodaš ovu malu životinju”, nastavio je Makijaveli.

„Imam osećaj da bi ti i svog prvorođenog prodao”, primetio je Leonardo.

„Samo kaži cenu, i reći ću ti”, rekao je Makijaveli.

„Budi zahvalan što me niko još nije angažovao da naslikam Judu Iskariotskog”, osmehnuo se Leonardo. „Čini mi se da bi bio veoma nalik tebi.”

„Ne, ne bi”, nasmejao se Makijaveli. „Juda je odabrao pogrešnu stranu. Ja to nikada ne bih učinio.”

„Ne”, složio se Leonardo. „Verujem da ne bi.”

Makijaveli je spustio ruku na slikarevo rame. „Obavesti me ako se budeš predomislio.”

Okrenuo se i izašao iz kuće, a Leonardo se vratio Sesilijinom portretu, blago nanoseći boju ovamo, popravljajući tamo, i dalje nezadovoljan ne samom slikom, već i njenim sadržajem, količinom vremena koje je utrošio radeći na njoj, vremena koje je mogao da provede delajući na mnogo izazovnijim projektima.

Trenutak kasnije, Aristotel je uleteo u njegovo krilo. Leonardo je odsutno prošao prstima kroz plavo krzno životinjice, sve vreme proučavajući nedovršenu sliku.

Nije prošlo dugo i on se pridigao, otišao do svojih svezaka i počeo da ih prelistava. Pre nekih nedelju do dve dana došao je do zamisli, i to one koja je inspirisala prvobitnu skicu o kojoj je od tada neprestano razmišljao – razmišljao je o mašini koja će čoveku omogućiti da se sa ogromnih visina bezbedno spusti na tlo.

Istina, još uvek je bio u nedoumici kako da čoveka popne do tih visina, ali kada bi se jednom našao visoko u vazduhu, bilo bi mu neophodno bezbedno sredstvo za spuštanje, a Leonardo je znao da će njegova podsvest

raditi na problemu letenja dok se njegova svest bavila ovim. Proučavao je crtež, načinio nekoliko izmena i dodao niz beležaka.

Zadovoljan, otkoračao je ponovo do polica sa knjigama i pokušao, već stoti put, da utvrdi Aristotelovu vrstu, a, ako ne to, onda da barem sazna kojoj je familiji životinja pripadao. Nakon sat vremena odustao je od te zamisli jer je i dalje samo tapkao u mestu.

Tada mu se javila zamisao. Sasvim je moguće da nijedan primerak Aristotelove vrste do sada nije pripitomljen, ali to ne znači da to podrazumeva da nema nikakvog opisa te životinjske vrste. Vratio je naučne tekstove na policu i izvukao tri toma memoara putnika i istraživača. Ponadao se da će tu pronaći odgovor.

Seo je na stolicu i počeo da čita. Uskoro su reči počele da mu se mute, te je odlučio da na trenutak odmori oči. Sklopio ih je i zavalio se sa knjigom smeštenom preko krila.

Kada je ponovo otvorio oči, već je bilo svanulo i shvatio je da je spavao skoro deset sati. Ustao je, protegnuo se, vratio knjige na mesto i potražio Aristotela. Životinje nije nigde bilo na vidiku.

Zabrinut, Leonardo je počeo da pretražuje čitavu kuću, pomno razgledajući svaku prostoriju. Aristotela nije bilo. Zastrašujuća misao mu je prošla kroz glavu. *Ako ga je Nikolo ukrao da bi ga prodao...*

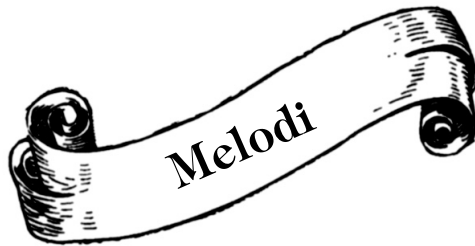
Oni su bili prijatelji, ali ga to ne bi začudilo kad je reč o Makijaveliju.

Pretražiće sve pomno još jedared, a onda će se suočiti sa Nikolom i zahtevati od njega da mu vrati ljubimca.

Brzo pretraživanje kuće nije dalo nikakve rezultate. Otvorio je ulazna vrata da proveriti da se životinja možda nije iskrala kroz prozor, ali tamo ničega nije bilo. Odlučio je da pokuša još nešto za kraj. „Evo, Aristotele”, ponovo ga je pozvao. „Evo, lepi!”

DAMA S HERMELINOM

Sekundi su ga delili od odlaska u Makijavelijevu kuću kad je začuo glas sa neobičnim naglaskom: „Nikad vam se neće odazvati ako budete nastavili da je oslovljavate pogrešnim imenom i da joj se obraćate koristeći pogrešan rod.”

Leonardo se okrenuo i suočio sa dečakom. Leonardu nije bio neobičan način na koji je bio odeven, ali su njegova kosa i naglasak nekako bili posve pogrešni. Mada dečak nije izgledao opasno, umetnik ga je ispitivao pogledom pokušavajući da uoči šta je to toliko neobično.

„Njeno ime je Melodi”, rekao je dečak.

„Životinja je mužjak i zove se Aristotel”, rekao je Leonardo.

Zabavljajući se, dečak se nasmejao. „Njeno ime je Melodi”, ponovio je, „I ime joj je sasvim na mestu. Da li, možda, imate problema da je pro-nađete?”

Leonardo je samo nemušto zurio u njega.

„Posmatrajte – i oslušajte”, nastavio je dečak.

Skupio je usne i zazviždao jednostavnu melodiju – iznenada se začuo melodičan odgovor, ne ljudski, svakako mnogo lepši. Dečak je krenuo prema izvoru te muzike i ubrzo pronašao malenu životinju kako spava ispod gomile odeće u Leonardovoj spavaćoj sobi.

DAMA S HERMELINOM

„Vidite”, rekao je dečak pridižući životinju u naručje i donoseći je nazad u atelje. „Ovo je Melodi. Pobegla je od mene prošle nedelje. Hvala vam što ste brinuli o njoj.”

„Ko si ti, odakle dolaziš”, umetnik je zahtevao da zna, „i kojoj vrsti životinja pripada Melodi?”

„Zabranjeno mi je da vam kažem”, odgovorio je dečak dok je išao ka ulaznim vratima sa Melodi u naručju – ali Leonardo ga je preduhitrio i preprečio mu put.

„Želim odgovore”, rekao je.

„Moram da idem.”

„Ne pre nego što porazgovaramo”, nastavio je Leonardo. „Hajde da počnemo sa tobom. Nisi stanovnik Milana, ali ne mogu da odredim odakle potiče tvoj naglasak. Odakle dolaziš?”

„Iz Firence.”

„Koještarije. Stanovnici Firence nemaju nikakav naglasak.”

„Šta ja tu mogu”, rekao je dečak. „Iz Firence sam.”

„Tako obučen?”

„Da.”

„Nikada te ranije nisam video”, rekao je Leonardo. „Nisam ti učinio ništa nažao. Zašto dolaziš u moju kuću izgovarajući ove očigledne laži?”

„Nisam vas lagao, Leonardo.”

„Kako znaš moje ime?”

„Znam sve o vama”, rekao je dečak. „Znam da ste rođeni petnaestog aprila 1452. godine. Znam da je ime vaše majke Katerina. Znam da su vas optužili za protivprirodnu blud u Firenci devetog aprila 1476. godine, a da je slučaj obustavljen šesnaestog juna iste godine. Znam...”

„Dosta”, prasnuo je Leonardo. Pomno je proučavao dečaka. „U redu – dakle, bio si u Firenci dovoljno dugo da izučiš dvorske zapise. To ne znači da ti živiš tamo, a, sudeći po tvom izgledu, to je više nego očigledno. Ko si i na koji način su ti poznati takvi detalji iz mog života?”

„Ne biste mi verovali ako bih vam i rekao.”

„Inteligentan sam čovek. Iskušaj me.”

Dečak je uzdahnuo. „Ne mogu.”

„Onda ćemo ostati ovde sve dok ne budeš mogao da to učiniš”, odgovorio je Leonardo.

„Moram da se vratim.”

„Kad odgovoriš na moja pitanja.”

„Ne mogu”, rekao je dečak. „Nije mi dozvoljeno.”

„Nije ti dozvoljeno”, ponovio je Leonardo, „ali ko ti ne dozvoljava?”

„Kada bih vam i rekao, smatrali biste to potpuno besmislenim”, rekao je dečak.

„Imam vremena na pretek”, odgovorio je Leonardo. „Nikuda ne idem. A, ti?”

„U redu”, rekao je dečak ponovo teško uzdahnuvši. „Transvremenska vlast mi to ne dozvoljava.”

„To je besmisleno.”

„Rekao sam vam da će vam tako izgledati.”

„Onda objasni tako da mogu da shvatim”, rekao je Leonardo.

Dečak je oštro odmahnuo glavom. „Kada bih to uradio, moglo bi da dođe do ozbiljnih problema.”

„Dodeš u moju kuću, znaš činjenice o mojoj prošlosti za koje niko u Milanu ne zna, znaš podatke o mom kućnom ljubimcu koje čak ni meni

DAMA S HERMELINOM

nisu poznati... Ne mogu te pustiti da odeš pre nego što dobijem neke odgovore.”

„Ona je moj kućni ljubimac”, povikao je dečak srdito.

Njegov glas je zastrašio Melodi, koja je skočila na pod i jurnula ka Leonardu.

„Možda bi trebalo njega da pustimo da odluči kome želi da pripada”, predložio je Leonardo. „Kad smo već kod toga, zašto insistiraš na tome da je u pitanju ženka?”

„Ne mogu da vam kažem.”

„Neću te pustiti da odeš sve dok to ne uradiš”, rekao je Leonardo spuštajući se na pod, sedajući u turski sed i oslanjajući se na vrata dok je desnom rukom opušteno mazio Melodino plavo krzno. „Obavesti me kad ogladniš.”

Dečak je seo na isti način, na nekih pola metra od Leonarda.

Skoro da su čitavih deset minuta ćutali. Dečak nije pokušao da ode, a Leonardo, za uzvrat, nije učinio ništa što bi ga ugrozilo.

„Antares”, izrekao je najzad dečak.

„Antares?”

„To je zvezda. Kad padne noć, možda vam je neko može pokazati.”

„Dobro, reč je o zvezdi...” Leonardo se pitao kuda vodi čitava priča.

„Melodi dolazi odatle – sa četvrte planete koja kruži oko Antaresa. Ne znam koje je naučno ime za njenu vrstu. Jednostavno ih zovemo Pevači. Neki od njih se hrane i povrćem, ali ona više voli voće.”

„Stvarno imaš razvijenu maštu”, nasmejao se Leonardo.

„Dobro”, rekao je dečak nervozno. „A odakle vi mislite da dolazi?”

„Ne znam.”

„Da li ste ikada videli neku životinju sličnu njoj”, insistirao je dečak, „i da li ste ikada videli neku životinju plavog krzna, ili čuli neku koja može

da peva kao Melodi? Da li ste ikada videli životinju koja ima takve noge?”

„Ne, nisam”, priznao je Leonardo. Zamišljeno je zurio u majušnu životinju. „Možda je neko preduhitrio Kolumba na putu za Indiju i vratio se sa njim.”

„Tačno je da ima životinja na američkom kontinentu koje niko nikada ranije nije video, ali ona nije jedna od njih.”

„Američki kontinent”, ponovio je Leonardo. „Šta je to američki kontinent?”

„To su kopnene površine Novog sveta.”

„Ha!” Leonardov uzvik je bio tako iznenađen da je Melodi poskočila. „Novi svet, dakle, nije Indija, zar ne? Znao sam!”

„Ne, nije Indija”, potvrdio je dečak. „Ipak, oni to neće znati i narod na koji tamo budu naišli prozvaće Indijancima.”

„Govoriš vrlo samouvereno”, primetio je Leonardo, „mada Kolumbo još nije ni krenuo na put. Mislim da si fantastičan pripovedač.”

„Ne, nisam”, rekao je dečak. „Samo sam prosečni student istorije.”

„Istorija je ono što se dogodilo u prošlosti”, rekao je Leonardo. „Kolumbovo putovanje se očekuje tek u budućnosti.”

„Vašoj budućnosti”, rekao je dečak. „A vaša budućnost je moja prošlost.”

Leonardo ga je nemo i dugo posmatrao. „Mora da si ili ludak ili, pak, neko ko govori istinu. Ako si ono prvo, moram da obavestim policiju koja će te vratiti odakle god da si pobjegao. Međutim, čini mi se da si prijateljski nastrojen i nisi pretio da ćeš mi naneti nekakvo zlo, tako da ću, u interesu nauke, u ovom trenutku pretpostaviti da govoriš istinu.”

„Mogu to i da vam potvrdim”, rekao je dečak. Pridigao se, otkoračao do Leonarda i nežno preuzeo Melodi od slikara da bi je potom pažljivo spustio na leđa. „Ono za šta ste vi pretpostavili da predstavlja muški polni organ, zapravo služi kao produžno zaštitno sredstvo kojim štiti svoje mlade od izuzetno kamenite površine njene rodne planete dok se kandžama pridržavaju i vise sa njenog stomaka, naopačke, u najranijem dobu.” Napravio je demonstraciju onog o čemu je pričao. „Vidite li?”

„Neverovatno”, zamucao je Leonardo.

Dečak je ispružio ruku. „Da li želite još dokaza? Ispitajte tkaninu mog rukava.”

Leonardo je dodirnuo materijal, nežno ga je povukao i počeo da proučava njegovu teksturu.

Dečak je usmerio pogled ka Melodinoj činiji za vodu. Prišao je da je podigne, a zatim ju je poneo sa sobom. Kada je bio na korak od slikara, sipao je vodu na podlakticu, a potom kleknuo.

„Pogledajte ponovo”, predložio je dečak, pružajući ruku.

„Suvo je!” Leonardo je uzviknuo.

„Da li ste ikada ranije videli rajsferšlus?”

„Rajsferšlus?”

„Pogledajte.” Dečak je otvorio rajsferšlus, a onda ga ponovo zatvorio.

„Neverovatno”, rekao je umetnik.

„Kao čarolija”, nasmejao se dečak.

„Ne verujem u čarolije”, dodao je Leonardo. „To svakako mora biti naučno dostignuće – ali je to jedan od onih izuma o kojima ništa ne znam.”

Melodi je skočila u Leonardovo krilo i počela da se umiljava. „Dakle, ljudi će stići do zvezda”, prošaputao je dok je posmatrao malu životinju.

„To se dogodilo skoro čitav vek pre mog rođenja.”

„Pričaj mi još o tome”, rekao je nestrpljivo Leonardo, poput čoveka koji u pustinji umire od žeđi. „Pričaj mi o svim tim čudesima koja nam budućnost nosi! Da li ljudi i dalje ratuju? Da li smo savladali bolesti? Da li crkva i dalje gospodari ljudskim umovima?”

„Već sam vam rekao i više nego što je trebalo”, rekao je dečak sa osećanjem nelagode.

„Ne možeš sada da prestaneš”, očajno je uzviknuo Leonardo. „Sada kad si me ubedio da si ono što tvrdiš da jesi, ne možeš tek tako da odeš, a da mi ne odgovoriš na sva pitanja!”

„Zbog onog što sam rekao već se nalazim u velikoj nevolji”, rekao je dečak. „Ako iko sazna da sam bio ovde u potrazi za Melodi...” Stresao se nehотиčno. „Moram da se vratim.”

Ne smem da propustim ovu priliku, pomislio je slikar. Razmišljaj, Leonardo! Smisli nešto pametno!

Odjednom mu je postalo potpuno jasno šta mu valja činiti.

„U redu”, rekao je Leonardo, pridižući se na noge sa Melodi, koja mu je i dalje bila u naručju. „Neću te sprečavati.”

„Hvala vam”, rekao je dečak. „Izvinjavam se što sam vam pričinio nevolje, i zahvaljujem vam što ste brinuli o mom kućnom ljubimcu.” Ispružio je ruke. „Da li bih sada mogao da je dobijem natrag?”

„Ti slobodno možeš da ideš”, rekao je umetnik, istovremeno se osećajući krivim i uzbuđenim jer je znao da će mu plan uspeti. „Melodi će ostati ovde.”

„Ne mogu da se vratim bez nje”, snuždio se dečak. „Zbog nje sam i došao!”

„Onda bi trebalo da se dogovorimo”, rekao je Leonardo.